

Sprookjeswijsheid

Sprookjes vormen handleidingen voor het leven, beschreven in de symboltaal van de ziel.

Roodkapje, Assepoester, Doornroosje, Sneeuwwitje, Blauwbaard, Pinokkio, Repelsteeltje, Hans en Grietje, de kleine zeemeermin, de gelaarsde kat, de tovenaars van Oz – sprookjesfiguren zijn karakters van de ziel. Ze belichamen aspecten van bewustzijn. Sommigen, zoals feeën, prinses, koningen en koninginnen, getuigen van het oplichtend bewustzijn. Heksen, dwergen en monsters verbeelden het verduisterde bewustzijn. Wie de betekenis van sprookjes begrijpt, heeft hiermee een schatkaart in hand: een stap-voor-stap handleiding naar verlichting van de ziel.

Sprookjeswijsheid

Om de wijsheid van sprookjes te begrijpen, moet je allereerst beseffen dat sprookjes op verschillende lagen gelezen kunnen worden. Net als mythologische vertellingen, zoals de Bijbel, behandelen deze symbolische verhalen slechts aan de oppervlakte sociologische of historische fenomenen. Roodkapje bijvoorbeeld, kan op deze bovenste laag, gelezen worden als een metafoor voor de seksuele rijping van jonge meisjes: als de menstruatie begint (de kleur 'rood') en hun moeder hen wil beschermen voor de wellustige wolvennatuur die deel uitmaakt van de mannelijke seksualiteit. Besef echter dat dit maar een heel oppervlakkige beschouwing is. De symbolen in sprookjes als dat van Roodkapje reiken veel verder, zijn vele malen verfijnder dan dat zij 'slechts' over de seksuele rijping verhalen.

Sprookjes, die zich veelal afspelen buiten de historische tijd, vertellen over de ontwikkelingen die de ziel moet doormaken om uiteindelijk in geestelijke wijsheid te ontwaken. Ze moeten daarom voornamelijk op een dieptepsychologische of geesteswetenschappelijke laag gelezen worden. Denk bijvoorbeeld aan Sneeuwwitje, dat het thema uit Genesis, behandelt als de ziel, vergiftigd door en begiftigd met zelfbewustzijn, voor de eigen, eeuwige en sneeuwwitte geestelijke natuur in slaap valt. De godsvonk Sneeuwwitje heeft zich door eonen van involutie steeds verder ingewikkeld in steeds dichtere lichamen van bewustzijn: dit zijn de zeven aurische lichamen, corresponderend met de zeven belangrijkste chakra's: van materieel-grofstoffelijk tot het meest spiritueel-fijnstoffelijke lichaam aan toe. Maar zelfs ons meest spirituele lichaam is nog steeds een 'lichaam', een begrenzing, hoe fijnstoffelijk ook, dat de schijnbare dualiteit tussen stof en geest, de mens en God in stand houdt.

Deze zeven lichamen worden in het sprookje van Sneeuwwitje verbeeld door de zeven dwergen, die tevens verbanden houden met de zeven hoofdzonden: de escapades van het ego, die door zich te buiten te gaan aan de grove stoffelijkheid en verleidingen van de materie, de illusie als afge-zonde-rd ik te bestaan in stand houdt. Daarom moeten de zeven

dwergen – de zeven centra van bewustwording, onze zeven chakra's – werken in de mijnen, waar zij diamanten – veredeld bewustzijn – verzamelen. Dit gebeurt binnen het veld van polariteiten – ons universum – dat door een continu spanningsveld in stand wordt gehouden. Spanningen, zoals de dualiteit van subject en object, ziekte en gezondheid, armoede en rijkdom of ongelukkig en gelukkig zijn, zorgen ervoor dat de mens in beweging is. Ieder ego tracht zich ten diepste uit het gek makende spanningsveld te bevrijden, waarbinnen ego en God, illusie en werkelijkheid, vorm en vormloosheid, Shakti en Shiva als opposities tegenover elkaar lijken te bestaan. De dwergen moeten hard werken in de mijnen, om het in slaap gevallen bewustzijn voor de eigen goddelijke natuur op te lossen. Dít is waar een sprookje als Sneeuwwitje over gaat. Net als Pinokkio, dat in feite de gnostieke scheppingsmythe van de mens door de Demiurg verhaalt, is Sneeuwwitje een geestelijke vertelling.

Tussen de diepste geestelijke betekenis, zoals in Sneeuwwitje, en de meer alledaagse, sociologische laag, ligt de psychologische laag. Hierin wordt beschreven hoe de ziel, de oorspronkelijke betekenis van 'psyche', de eigen zielennatuur moet ontwikkelen, om aan de greep van de stoffelijke natuur te ontkomen en het aardse leven vanuit de diepere wijsheid van de ziel te leiden. Dit gaat hopelijk met minder lijden gepaard, dan een leven dat blind door zintuiglijke verlangens wordt geleid.

Op een dieptepsychologische, meer bezielde laag, vertelt Roodkapje het verhaal van de teloorgang van de wijsheid van de anima, de intuïtieve vrouwelijke natuur. Grootmoeder is opgeslokt door de grote wolf en moeder heeft het kind, de nog onbewuste ziel of anima, alleen het bos in gestuurd. Ieder mens moet door noodlot, in de vorm van de wolf, geconfronteerd worden met de blindheid van het eigen ego om zo, via crisis – het opgeslokt zijn door de wrede natuur van het leven op aarde – tot wijsheid te rijpen. Ons bewustzijn moet worden tot een scherp zwaard of mes, zoals dat van de jager, die Roodkapje en haar grootmoeder via een keizersnede uit de buik van de schaduw – hun eigen blinde natuur – verlost. De keizer is van oorsprong de aardse vertegenwoordiger van de hemelse heerser en staat symbool voor de superioriteit van een vergeestelijkt bewustzijn.

Bedenk dus dat sprookjes en mythen op verschillende lagen gelezen kunnen worden: een dieptepsychologische, een zielslaag en/of een geestelijke laag. Maar zelden zal een sprookje zulk een oppervlakkige betekenis als sociale wijsheid en culturele waarden willen overbrengen. Waarom zou een verhaal in diepgaande, associatieve betekenissen, opgeroepen via symbolen, gehuld zijn, als zij zoiets concreets wil overbrengen als 'tips & tricks' om succesvol te leven?

Sommige sprookjes, zoals Roodkapje, kunnen op meerdere lagen gelezen worden; in dit geval: uitzonderlijk – socologisch en dieptepsychologisch – de laag van de ziel. Andere sprookjes, waaronder Sneeuwwitje, reiken tot aan de diepste geestelijke laag, waar de ziel uiteindelijk voor het goddelijk bewustzijn – de prins op het witte paard – ontwaakt.

Nog een voorbeeld: het sprookje van Hans en Grietje gaat over de ontwikkeling van de mannelijke en vrouwelijke natuur in de mens – animus en anima. Wanneer we niet over een scherpe reden en heldere geest – de logosfunctie in de vorm van Hans – beschikken,

werken we onszelf, samen met onze onderontwikkelde anima of gevoelsfunctie, Grietje, in de nesten.

Alles in een sprookje heeft betekenis

Een sprookje gebruikt geen enkel symbool of zinnebeeld voor niets!

In het geval van Hans en Grietje is het geen toeval dat ze opgroeien bij hun stiefmoeder – de verbinding met het wezenlijk liefdevol voedende van de ziel is reeds verloren. De mens die zich niet geborgen voelt in de schoot van zelfliefde, loopt met een gat in het bewustzijn rond. Deze leegte kennen we als hartstocht. Vanuit een nog infantiel ontwikkelde rede en gevoel, Hans en Grietje, zullen we ons hartstochtelijk, als kuddedieren op de lege beloften van substituten voor liefde storten. Het huisje van snoepgoed – ‘too good to be true’ – is als de Media Markt op zaterdagmiddag; als uitgehongerde zielen zich laten verleiden de zoveelste illusie te kopen, in de hoop dat dit hun leegte zal opvullen. Je moet wel gek zijn, als je je net als Hans en Grietje, laat verleiden door de illusies van je eigen geest. Maar het kan nog veel gekker, want Hans en Grietje zijn zelfdestructief. In hen woont een heks, de vernietigende werking van het ego die zichzelf liever te gronde richt, dan, zoals de vader van Hans en Grietje, te werken aan bewustwording. Hun vader is een houthakker: de mannelijke functie van bewustwording, die bomen omhakt om door de duisternis van het onbewuste woud heen te breken. Dit zorgt tenminste ervoor dat er brood – geestelijk voedsel – op tafel komt, in plaats van de frikandellen, hamburgers en hot dogs waar Hansworsten hun geestelijke honger mee proberen te stillen.

Zelfs de naam Hans, een verkleining van Johannes, heeft een functie in het sprookje. De naam 'Hans' mist de hebreeuwse letter Yod, dat als voorvoegsel 'Johannes' vormt. Yod, waarvan ook de naam 'jood' is afgeleid, staat in de kabalah, de joodse mystiek, voor (goddelijke) kennis of gnosis. Hans moet zodoende worden tot een Johannes: de mens die zich bewust wordt van zijn geestelijke natuur en Jezus doopt in de diepe wateren van de Jordaan. Johannes is de wegbereider voor Jezus, die het de ziel mogelijk maakt het goddelijk bewustzijn – Christus – te ontvangen. Maar dan moet Grietje wel beginnen zich uit te slofen om in de valse persoonlijkheid – het huisje van snoepgoed – uit te mesten. En Hans moet stoppen de surrogaatvoeding van de heks te slikken. Smijt Xanax de deur uit en ontworstel je aan je eigen hersenkronkels en duister gemoed!

Sprookjes en het collectief onbewuste

Mensen denken wel eens dat sprookjes ooit bedacht zijn, maar al wat de gebroeders Grimm hebben gedaan is het opschrijven van de eeuwenoude vertellingen die, tot dan toe, vooral oraal doorgegeven werden. De vertellingen die we als sprookjes kennen zijn, net als dromen, spontaan ontstaan. Ze zijn ooit, in zuiver symbolische vorm, als een droom opgeweld uit de diepe wijsheid van het collectief bewustzijn – de wereldziel. Ze zijn tot ons gekomen via dromen, niet alleen letterlijk, maar ook in de zin van het ‘droombewustzijn’: toen de mens nog, zoals de Aboriginals vroeger, met hun dagbewustzijn in ‘dreamtime’ verkeerden. Voordat ons verstand de overhand kreeg en de Westerse mens definitief in zijn hoofd is gaan wonen, doorwasemden instinctieve zielekrachten nog het gemoed. De

vroegere mens leefden in de nevelen van Avalon, waar hij niet alleen diep verbonden was met de stoffelijke natuur, maar tevens met de astrale wereld. De ziel was nog niet versluierd en openbaarde zich, via het beeldbewustzijn, aan de mens. Tegenwoordig kunnen we deze dromerige staat van zijn, waarin hogere, subtiële wijsheid via beelden gecommuniceerd wordt, alleen nog betreden door te gaan slapen of onze rede tijdelijk de mond te snoeren via meditatie, imaginatie of psychedelische trips.

De oerwijsheid van sprookjes is dus nooit 'bedacht', maar is via helderziende krachten in het bloed, ooit, in een ver verleden, aan de mens gebracht. Het is echter de taak van de mens om de eigen individualiteit te ontwikkelen, zodat de mens in een verre, utopische toekomst kan ontwaken voor zijn eigen goddelijke natuur. Alleen een sterk ego, dat in de diepte van de eigen geest kan kijken, is in staat de eigen illusie te doorgronden. De hoge prijs die we hiervoor betaald hebben is het sluiten van de poorten tot de wijsheid van de ziel. Dit is de tijd waarop Avalon zich in nevelen heeft terug getrokken en het Oude Volk – de etherische en astrale wezens – voor het dagbewustzijn van de mens onzichtbaar zijn geworden. Waar de meer helderziende, in zijn ziel wonende mens vroeger dwergen en elfen kon waarnemen – krachten in de ether- en astrale sfeer – hebben we nu alleen nog Disneyfilms tot onze beschikking.

En sprookjes? Die worden, net als dromen, afgedaan als bedrog.

© Sander Videler